ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-3-91-17>

УДК 378.018.43:811.111

Галкін О.В., Кудлай О.І.

Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

СЦЕНАРНО-КОМУНІКАТИВНЕ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У НЕМОВНОМУ ЗВО

Анотація. У даній статті розглянуто сценарно-комунікативне дистанційне навчання англійської мови у немовному ЗВО. Також розглянуто методичний принцип особистісно-рольової організації учбового процесу під час дистанційного навчання. Викладено роль викладача при недирективній регуляції поведінки студентів у групі. Описано психотерапевтичний, психогігієнічний ефект у ході процесу навчання студентів спілкуванню. Подано приклад введення студентам «легенд» у процесі реалізації сценарно-комунікативного курсу англійської мови.

Ключові слова: рольова гра, легенда, сценарій, полілог, наскрізний сюжет, сценарно-комунікативне навчання, дистанційне навчання.

Galkin Oleksandr, Kudlai Olha

National Aerospace University named after M.E. Zhukovsky
"Kharkiv Aviation Institute"

SCENARIO-BASED COMMUNICATIVE REMOTE TEACHING OF THE ENGLISH LANGUAGE IN A NON-LINGUISTIC UNIVERSITY

Summary. This article discusses the scenario-based communicative remote teaching of the English language in a non-linguistic university. It also discusses the methodological principle of the personal-role organization of the educational process during remote learning. The role of a lecturer in non-directive regulation of students' behavior in a group is stated. The psychotherapeutic, psychohygienic effect in the process of teaching students to communicate is described. An example of introducing "legends" to students in the process of implementing a scenario-based communicative English language course is given. In the person-role organization of the educational process the following functions are distinguished: motivational, teaching, educational, orienting, compensatory. It is necessary to take into account personality traits, the psychotype of the students involved into communication. The scenario-based communicative education seeks to preserve all the socio-psychological aspects of natural communication and perform all its functions in the educational process. This is the specificity of scenario-based communicative teaching of foreign languages in a non-linguistic university. It is about the personality-role principle of the organization of the educational process, namely during remote learning, because role-playing communication is perceived by students as the purpose of their speech or non-speech action. The lecturer acts as a screenwriter not only for one lesson, but also for the entire foreign language course. Each lesson is developed by the lecturer as a scenario in order to organize lifelong learning through the solution of many communicative tasks presented in communicative studies. These studies are created as natural life situations, taking into account the specific language and speech material at a certain stage of their development. The depth and breadth of the functional role of the lecturer is not just limited to writing the scenario for the lesson. It is very important to direct the lesson based on the scenario, and then put it as an educational and cognitive action. Thus the lecturer acts as a playwright, screenwriter, producing director, actor, psychologist for the formation of cognitive abilities of the individual and the team.

Keywords: role play, legend, scenario, polylogue, cross-cutting plot, scenario-based communicative education, remote learning.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема оптимізації навчального процесу у різних типах навчальних закладів усе більше привертає увагу як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, що зумовлено пошуком інноваційних підходів до організації процесів педагогічної взаємодії. Дистанційна форма навчання дає сьогодні можливість створення систем масового безперервного самонавчання, загального обміну інформацією, незалежно від тимчасових і просторових поясів. Орієнтація вузівського курсу на формування у студентів немовних спеціальностей умінь різних видів професійного спілкування з використанням іноземної мови вимагає вирішення цілого ряду

питань, які стосуються оптимальної організації процесу навчання згідно з сучасними вимогами та реальними вимогами викладання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням визначення місця та сфер застосування технології дистанційної освіти в навчально-пізнавальному процесі, незважаючи на певну новизну проблеми, вже приділено достатньо уваги в наукових і методичних джерелах (Андреев А.А., Кухаренко В.М., Околесов О.П., Полат Е.С., Петров А.С., Підкасистий П.І., Моїсєєва М.В., Рибалко О.В., Молодих Г.С., Корнеев В.П., Твердохлебова Н.Є., Аванесов В.С., Назаренко Т.Г., Топузов О.М., Пометун О.І., Дмитрієва В.Г., Биков В.Ю., Сиротенко Н.Г., Мокрогуз О.П., Богач

ков Ю.М., Александров Г.М., Машбиць Є.І., Савельєв А.Я., Слівіна Н.А., Соловійов А.В. та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на велику кількість досліджень у галузі проблем формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей, розгляд сценарно-комунікативного дистанційного навчання англійської мови у немовному ЗВО не виявлено.

Метою статті є розгляд сценарно-комунікативного дистанційного навчання англійської мови у немовному ЗВО, зокрема в національному аерокосмічному університеті імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».

Виклад основного матеріалу дослідження. У світлі цих подій останнім часом як за кордоном, так і в Україні все більше уваги приділяється проблемі викладання іноземних мов з урахуванням потреб майбутніх фахівців. Доцільна і методично виправдана, таким чином, професійна, комунікативно-направлена підготовка з іноземної мови у вищому навчальному закладі [1, с. 99].

Коли ми кажемо, що навчаємо діяльності спілкування засобом організації якого є комунікативна функція мови, ми припускаємо, що чим більше розвинута комунікативна функція у студента, тим очевидніше можливість реалізації усіх аспектів комунікативної мовленнєвої діяльності [4, с. 47].

Сценарно-комунікативне навчання іноземних мов у немовному ЗВО побудовано за принципом використання рольової гри. У процесі рольової гри студенти не просто імітують діяльність на базі отриманих на першому занятті «легенд-масок» та оперують певною сумою знань, але виходять з мотиву творчої діяльності, роблять мотивовані мовленнєві вчинки, розглядають рольову гру як модель міжособистісного спілкування. У цьому випадку спілкування перетворюється на творчий особистісно-мотивований процес. У студентів виникає не тільки ширший інтерес до участі у спілкуванні, а й велика потреба в ньому. Студенти перестають бути простими статистами на занятті та перетворюються у творчих особистостей, а саме в акторів, але тільки в учбовому процесі, кожний зі своєю роллю-легендою з самого початку та на весь період сценарно-комунікативного курсу навчання.

Вищезазначене відповідає мотиваційно-спонукальній функції міжособистісного спілкування. Дуже важливо відзначити, що рольова гра являє собою вправу, яка виконує навчальну функцію. Це допомагає студентам здобувати нові знання, удосконалюватися в мовній компетенції. На кожному занятті у студентів виховується свідомість дисципліни, взаємодопомога, працьовитість, активність, креативність і т.д., що свідчить про те, що на кожному занятті викладач виконує виховну функцію. У процесі реалізації сценарно-комунікативного навчання як творчої діяльності студенти орієнтуються на планування власної мовної поведінки, розвивають вміння контролювати свої вчинки та оцінювати вчинки інших. Орієнтуюча функція виділяється на даному етапі учбового процесу. Рольова гра дає можливість вийти за рамки свого контексту діяльності та дозволяє розширити його, що каже про компенсаційну функцію.

Таким чином, в особистісно-рольовій організації учбового процесу виділяються наступні функції: мотиваційно-спонукальна, навчаюча, виховна, орієнтуюча, компенсаційна.

Важливо зазначити, що навчати іноземного спілкування можна лише у безперервному процесі. Усі студенти є постійно активними суб'єктами спілкування. Вони не обмежуються простим сприйняттям повідомлення та реакцією на нього, а прагнуть виразити своє ставлення до висловлювання у відповідності до своєї ролі, тобто завжди прагнуть проявляти свої особистісні характеристики. Отже, необхідно враховувати властивості особистості, психотип студентів, які беруть участь у спілкуванні. Можна зробити висновок, що сценарно-комунікативне навчання прагне зберегти в учбовому процесі усі соціально-психологічні аспекти природного спілкування та здійснити усі його функції. У цьому полягає специфіка сценарно-комунікативного навчання іноземних мов у немовному ЗВО. Зрозуміло, що мова йде про особистісно-рольовий принцип організації учбового процесу, а саме під час дистанційного навчання, оскільки рольове спілкування сприймається студентами в якості мети їхньої мовленнєвої чи немовленнєвої дії. Умови комунікативного навчання у високому ступені наближаються для студента до неучбової спільної діяльності.

Відсутність у відносинах учнів та вчителя статусу мовленнєвих партнерів виникає як раз з відсутності комунікативної мотивації (обох видів). Комунікативний метод покликаний у корні змінити це положення [5, с. 17].

Що стосується викладача, то його функція у сценарно-комунікативному навчанні значно глибше та ширше, ніж функція студента. Викладач виступає як сценарист не тільки одного заняття, а й усього курсу навчання іноземної мови. Кожне заняття розробляється викладачем як сценарій з метою організації безперервного навчання через розв'язання безлічі комунікативних задач, пред'явлених у комунікативних етюдах. Ці етюди створюються як природні життєві ситуації з урахуванням конкретного мовного та мовленнєвого матеріалу на певному етапі їхнього відпрацювання. Глибина та ширина функціональної ролі викладача не обмежується тільки лише написанням сценарію заняття. Дуже важливо поставити режисуру заняття, базуючись на сценарії, а потім поставити його як учбово-пізнавальне дійство. Для викладачів це дійство є крім того учбовим, оскільки воно планується, організовується та управляється ними для цілей формування, відпрацювання та закріплення навичок та вмінь усіх видів мовленнєвої діяльності. Виходячи з цього положення можна зробити висновок, що рольова гра – це одночасно і ігрова, і учбова, і мовленнєва діяльність. Отже, реалізуючи вищезазначене, викладач виступає в учбовому процесі як режисер-постановник свого заняття-сценарію. На цьому процесі творчі здібності викладача не закінчуються, а отримують свій стрімкий розвиток. Викладач разом зі студентами-акторами виступає як актор свого ж заняття-дійства, а саме: учбового спектаклю.

Знімаючи психологічні бар'єри у студентів, викладач закликає їх не соромитися висловлювати

ся іноземною мовою, не боятися робити помилки, відкриває та активізує творчі здібності студентів як особистостей та колективу в цілому. Тільки психолог може створити на занятті та у всьому курсі сценарно-комунікативного навчання іноземних мов атмосферу доброзичливості, великодушності, підтримки, схвалення, заохочення, взаємодопомоги та співпереживання. Таким є психологічне емоційне забарвлення мовленнєвої поведінки кожного в ситуаціях учбових текстів, а в результаті – позитивний настрій, підвищений емоційний тонус усього початкового процесу. Підсумовуючи роль та функцію викладача у сценарно-комунікативному навчанні іноземної мови у немовному ЗВО, можна зробити висновок, що в сценарно-комунікативному навчанні викладач виступає як драматург, сценарист, режисер-постановник, актор, психолог по формуванню пізнавальних здібностей особистості та колективу.

Природні життєві ситуації учасників безперервного спілкування можуть реалізовуватися через полілог, який становиться основним учбовим текстом. Полілог, мовленнєва діяльність усіх учасників спілкування, є тематичним та вводиться на самому початку кожного розділу. Відповідно до сюжетної стратегії курсу навчання кожен студент отримує свою «легенду». «Легенда» вручається студенту на самому початку навчання на першому занятті.

Слід відзначити, що зміна імен – одна з найважливіших психологічних та педагогічних умов, які сприяють ефективному управлінню спілкуванням. З психологічної точки зору кожна роль дозволяє студенту перевтілитися у нову особу, яка вступає в нові соціальні відносини. Зміняться відносини з усіма членами групи, які також отримали свої нові ролі. Фактично це і є один з прийомів методу недерективної регуляції поведінки студентів у групі.

Нижче приведений приклад введення студентам «легенд» у процесі реалізації сценарно-комунікативного курсу англійської мови.

Scenario

The International Forum is being held in Kharkov. The topic of the Forum is "Our Home is the Earth". The Forum attracts attention of good will people all over the world. Peace ambassadors have arrived in Kharkov to take an active part in elaboration of mutual European Home project. Some outstanding scientists, state and public figures, famous poets, writers, actors, businessmen are present at the Forum.

One of the most brilliant Forum participants is Alexander Golding, a famous psychologist from the United Kingdom. He has a mission to organize a team of talented and extraordinary Forum participants and invite them to Cambridge University. They are supposed to participate at the press conference, to share their impressions about the Forum, to deliver lectures for the students of Cambridge University, to take part at TV talk shows.

Alexander Golding has made his choice and now you are having a pleasure of meeting these noble and decent people.

A famous Spanish theatre and cinema actress Jessica Topano was the first to receive the invitation. She is going to take an active part in the Press conference at Cambridge University and

tell the students of Cambridge and the guests of the Press conference about her creative life. Jessica is also looking forward to sharing her impressions about the Forum.

The other participants of our Forum are Donna Castro, a journalist from Italy, and Yoko Yango, a University student from Japan. Donna and Yoko are adornment of the group. Donna likes to ask questions "What?", "When?", "Where?". She was invited to take part in the team of European intellect stars in the TV game "What? Where? When?".

Both girls are not married. Several ITAP-TACC correspondents in Moscow proposed them to get married, but the girls resolutely rejected their proposals.

A very important participant of the group is Maurice Morgan. He is a lawyer by his profession. Maurice is the only non-European member of the group. Maurice comes from Canada. He successfully works in the field of market economy legislation. Particularly, he helped Ukrainian government in elaboration of the project for transition on market relations. At present he is leaving for the UK on the invitation of Cambridge University. Maurice Morgan will make a report for the students and deliver several lectures.

Monica Childs is departing to the United Kingdom too. She works for a model agency as a deputy director. This businesswoman has arrived in our country to establish business relations with Ukrainian partners on the basis of mutual benefit. Mrs. Childs is determined that Ukraine is abundant in charming and beautiful girls, so she looks forward to sharing with Ukrainian model agencies her experience of grooming models, putting them on the road to success.

Another important representative of our international group is Marta Dundy. Marta is a University lecturer from Sweden. She has got married recently. Lecturers in Sweden are paid high salaries, that's why the Dundies' married couple dreams of having five children, taking into account the fact that their future is brilliant.

Another happy family woman is Michelle Muriel. Michelle comes from France. She has got married recently. It was a Church Wedding and a day to remember all their life. Young lady's ambition is to make career in sociology.

Both ladies kindly accept the invitation and now they are busy preparing their reports and lectures for the students of Cambridge University.

Anna Grossberg is also departing to the United Kingdom. Anna is a bank manager from Switzerland. She was working as an international Monetary Fund expert in Kiev helping Ukrainian partners to lay down stable and cooperative monetary system. Anna Grossberg's mission proved to be useful and effective and now she is eager to share her professional knowledge with young generation.

The last but a very important participant of our international group is a poet from Ireland Sandy Bard. Sandy is one of the brightest persons in our group. His poetry is known and popular in his motherland.

Everything goes perfectly well. Business class airplane tickets are reserved, comfortable rooms

in the first class hotel with delicious cookery are booked, cultural and sport programs are agreed. Only one thing is left: to learn communicating good English. It is so important to do this in order to pass successfully through Immigration Control, to fill in the Customs declaration correctly, to write business letter to your business partner or a resume to your employer without mistakes. It is also important for you to communicate good English in order to ask a passerby for direction, to get information from directory inquiries, to check in or out of a hotel, to make airplane or hotel reservations, to have a long distance call, to keep your head at a supermarket buying cloths or foodstuff or to be able to buy concert, performance, tickets etc.

But before doing these things the group would like to get acquainted with each other closer because remarkable people have gathered together.

1. Jessica Topano	6. Marta Dundy
Theatre and cinema actress	University lecturer
Spaniard	Swede
Spain	Sweden
2. Donna Castro	7. Michelle Muriel
Journalist	Sociologist
Italian	French
Italy	France
3. Yoko Yango	8. Anna Grossberg
University student	Bank manager
Japanese	Swiss
Japan	Switzerland
4. Maurice Morgan	9. Sandy Bard
Lawyer	Poet
Canadian	Irish
Canada	Ireland
5. Monica Childs	10. Alexander Golding
Deputy director	Psychologist
Dutch	English
Holland	The United Kingdom

And, certainly, the group would like to learn communicating good English, but with the help of Alexander Golding.

Good luck to you, dear friends!

The participants of the international group, departing to the United Kingdom on the invitation of Cambridge University are: (see Table).

Висновки і пропозиції. Значення вище наведених легенд-масок полягає в тому, що вони дозволяють студентам самовиражатися, що створює психотерапевтичний, психогігієнічний ефект, тобто звільняє студентів від боязні помилок, почуття сорому та нерішучості. Знімаються психологічні бар'єри, відкриваються та активізуються творчі можливості студентів. Роль – це один з елементів активізації учбового процесу. Ситуація підбирається таким чином, щоб, моделюючи мовленнєву поведінку кожного, об'єднати групу спільною діяльністю мовленнєвого спілкування. Ця спільна мовленнєва діяльність формує колектив та створює у ньому сприятливий психологічний клімат. Навчальні діалоги, ситуації формують норми колективної поведінки та мовленнєвого спілкування, сприяють виникненню дружніх почуттів, коли успіх одного – радість для всіх. Це дозволяє стверджувати, що особистісно-рольова організація навчального матеріалу не тільки сприяє інтенсифікації учбової діяльності, але є й засобом, який сприяє формуванню колективу. Таким чином, розглянутий методичний принцип особистісно-рольової організації учбового процесу забезпечує чіткий взаємозв'язок учбового предмета та учбової діяльності, сприяє реалізації цілей навчання та зумовлює вибір методів (прийомів) сценарно-комунікативного навчання англійської мови. Вивчення дистанційного курсу, створеного у системі Ментор на сайті дистанційного навчання національного аерокосмічного університету імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», дозволить студентам підвищити їхню комунікативну компетентність та сприятиме їхньому мовленнєвому розвитку.

Список літератури:

1. Галкін О.В. Використання двосторонньої дистанційної взаємодії в навчанні іноземних мов в немовних ВНЗ (Viber, Skype, Web-conferences). *Молодий вчений*. 2020. № 2(78). С. 98–103.
2. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика. Москва : Академия, 2006. 336 с.
3. Зимняя И.А. Лингвопсихология речевой деятельности. Москва : Московский психолого-социальный институт. Воронеж : НПО "МОДЭК", 2001. 432 с.
4. Китайгородская Г.А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам. Москва : Издательство Московского университета, 1986. 175 с.
5. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иностранному говорению. Москва : Просвещение, 1991. 223 с.
6. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению. Москва : Русский язык, 1989. 276 с.
7. Brumfit Ch. & Johnson K. The communicative approach to Language teaching. Oxford University Press, 1979.
8. Hatch E. Discourse and Language Education. Cambridge University Press, 1994.
9. Hymes D. Models of the interaction and social life. In J. Gumperz & D. Hymes (Eds.), *Directions in Sociolinguistics: The Ethnography of Communication*. New York: Holt, Rinehart, Winston, 1972.
10. Littlewood W. Communicative Language Teaching. Cambridge University Press, 1981.
11. Schank R., Abelson R. Scripts, plans, goals, and understanding. Hillsdale, N.J: Lawrence Erlbaum Associates, 1977.

References:

1. Galkin O.V. (2020) Vykorystannia dvostoronnoi dystantsiinoi vzaiemodii v nachanni inozemnykh mov v nemovnykh VNZ (Viber, Skype, Web-conferences) [Use of two-way remote interaction in teaching foreign languages in non-linguistic universities (Viber, Skype, Web-conferences)]// *Molodyi vchenyi*, vol. 2(78), pp. 98-103.
2. Galskova N.D., Gez N.I. (2006) *Teoriya obucheniya inostrannym yazykam. Lingvodidaktika i metodika* [The theory of teaching foreign languages. Linguodidactics and methodology]// Moskva: Akademiya, 336 p.

3. Zimnyaya I.Y. (2001) *Lingvopsixologiya rechevoj deyatel'nosti* [Linguopsychology of speech activity]. Voronezh: NPO "MODEK", 432 p.
4. Kitajgorodskaya G.A. (1986) *Metodicheskie osnovy intensivnogo obucheniya inostrannym yazykam* [Methodological foundations of the intensive teaching of foreign languages]. Moskva: Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta, 175 p.
5. Passov E.I. (1991) *Kommunikativnyj metod obucheniya inostrannomu govoreniyu* [The communicative method of teaching foreign speaking] / Moskva: Prosveshchenie, 223 p.
6. Passov E.I. (1989) *Osnovy kommunikativnoj metodiki obucheniya inoyazychnomu obshheniyu* [Fundamentals of communicative methods of teaching foreign language communication]. Moskva: Russkij yazyk, 276 p.
7. Brumfit Ch., Johnson K. (1979) *The communicative approach to Language teaching*. Oxford University Press.
8. Hatch E. (1994) *Discourse and Language Education*. Cambridge University Press.
9. Hymes D. (1972) Models of the interaction and social life. In J. Gumperz & D. Hymes (Eds.), *Directions in Sociolinguistics: The Ethnography of Communication*. New York: Holt, Rinehart, Winston.
10. Littlewood W. (1981) *Communicative Language Teaching*. Cambridge University Press.
11. Schank R., Abelson R. (1977) *Scripts, plans, goals, and understanding*. Hillsdale, N.J: Lawrence Erlbaum Associates.